

Toespraak van Sven Gatz

Minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel

Persconferentie aankoop olieverfschets van Van Dyck

Antwerpen, dinsdag 10 januari 2017

Geachte dames en heren,

- Hartelijk welkom op deze persconferentie. Eerst en vooral wens ik jullie allemaal een gelukkig en gezond nieuwjaar. Een jaar met veel bewondering en verwondering, vreugde en geluk, gezondheid en creativiteit.
- Het gebeurt niet alle dagen dat de Vlaamse overheid een werk aankoopt van een oude Vlaamse meester. De verwerving van de “Studie van een oude man met baard in profiel naar links” wilden we daarom niet onopgemerkt laten voorbijgaan.
- Sta me toe u, als eerste spreker op deze persconferentie, wat meer te vertellen over het waarom van deze aankoop en over het belang van deze studiekop of tronie voor de collectie van het KMSKA.
- Eind vorig jaar gaf ik opdracht om het werk in kwestie aan te kopen, voor een bedrag van 234.000 euro. Ik deed dat op voorstel van het KMSKA en op advies van de Topstukkenraad. Dat is de procedure om een kunstwerk aan te kopen met middelen van het Vlaams Topstukkenfonds.
- Het Fonds ontvangt elk jaar een dotatie van 563.000 euro. Daarmee worden de restauratiecampagnes van topstukken betaald, zoals het Lam Gods.

- Maar het Topstukkenfonds koopt ook erfgoed aan. Het gaat daarbij zowel om erfgoed dat in de Topstukkenlijst is opgenomen, als erfgoed dat er niet in voorkomt maar wel aan de criteria voor de lijst voldoet. Zo'n topstuk dat niet op de lijst staat, moet namelijk voldoen aan de criteria "zeldzaam en onmisbaar" van het Topstukkendecreet.
- Meer dan in het verleden, is het mijn bedoeling om bij de aankoop van topstukken voorrang te geven aan stukken die ook een sleutelrol kunnen vervullen binnen de collecties van onze musea van landelijk belang.
- De aankoop van deze Van Dyck past in dit plaatje. Het KMSKA stelde voor dit werk te kopen, net omdat het meent dat de studiekop voor haar collectie een belangrijke meerwaarde zou vormen.
- De Topstukkenraad bevestigde bovendien dat de portretstudie van Van Dijk beantwoordt aan de criteria "zeldzaam en onmisbaar" van het Topstukkendecreet. Hij meende dat de verwerving een zinvolle verrijking betekent van het erfgoed dat in Vlaamse publieke collecties wordt bewaard.
- We hebben tenslotte ook de vraagprijs onder de loep laten nemen door een externe, onafhankelijke expertise. Die bevestigde dat de prijs waartegen de studie werd aangeboden, een correcte prijs was.
- Op basis van deze elementen heb ik de opdracht gegeven om het werk aan te kopen voor de collectie van de Vlaamse overheid en het in bewaring te geven aan het KMSKA.
- Maar waarom juist zou dit schilderijtje van nauwelijks veertig bij dertig centimeter dan zeldzaam en onmisbaar zijn?
- Sta me toe u daarvoor wat meer te vertellen over de motieven die de topstukkenraad en het KMSKA daarvoor hebben geformuleerd.

- Kopstudies zijn verbonden met de werkplaatspraktijk van onze Vlaamse schilders uit de renaissance en de barok, zoals Frans Floris, Rubens, Van Dyck, Jordaens, Quellinus of Cornelis Schut. Maar op een zestiende-eeuwse kopstudie van de hand van Frans Floris na, bezit het KMSKA van onze meesters nauwelijks zo'n hoofdstudies, gemeenzaam ook "tronies" genoemd. Zo vult de tronie van Anthony Van Dyck, uit de zeventiende eeuw, een lacune op in de museumverzameling van het KMSKA.
- Het verbluffende staaltje schilderkunst is ook van bijzondere betekenis omdat Van Dyck het schilderde toen hij nog geen twintig was. Hij werkte op dat moment in het atelier van Rubens. Het schilderen van zo'n koppen was een vast onderdeel in het leerproces in ateliers. De tronie illustreert dus de uitzonderlijke maturiteit van de kunstenaar op zo'n jonge leeftijd. Het KMSKA wil in zijn museumverhaal aandacht schenken aan creativiteit en leerprocessen bij historische schilders. In die optiek zal de tronie naast de ontwerpschetsen van tijdgenoten in het museum een prominente rol kunnen spelen.
- Van Dyck is tenslotte een van de meest vooraanstaande kunstenaars uit de Vlaamse barok. In ons land is hij vooral met altaarstukken aanwezig. De belangrijkste bevinden zich in Zaventem en in Dendermonde.
- In onze musea vind je niet zoveel Van Dycks. De vraag naar goede stukken van belangrijke oude meesters op de internationale kunstmarkt stijgt, terwijl het aanbod verder slinkt.
- Om al deze redenen ben ik ervan overtuigd dat we er goed aan hebben gedaan om dit type werk voor een redelijke prijs voor ons openbaar kunstbezit te verwerven.